

Mottagare: info@holmen.com; david.ronnblom@holmen.com;
teresa.leifsdotter@holmen.com

Förberedande FSC-klagomål gällande avverkningsanmäld skog på Holmens markinnehav A 37593-2021 (avverkad), A 37598-2021 och A 37583-2021 inlämnade 2021-07-22.

Vi vill få Holmens förklaring på våra klagomål för följande indikatorer/riktlinjer i FSC-standard. För varje indikator har vi lämnat en motivering till klagomålet.

Figur 1. Översiktskarta över A 37593-2021, A 37598-2021 och A 37583-2021 som anmälts för avverkning. Gula punkter visar fynd av ringhack av tretåig hackspett. Observera att hela/delar av A 37593-2021 är avverkad.

Beskrivning av ärendet:

Fredag 2024-02-16 informerade BirdLife Skogsstyrelsen (Bilaga 1) och Holmen AB (bilaga 2) om förekomst av tretåig hackspett (§4, NT) i de avverkningsanmälda områdena. Fynden var inrapporterade i Artportalen redan 2024-02-14. Någon respons på vår information till Holmen kom inte förrän 2024-02-22 (bilaga 3), trots att man då varit igång med avverkning troligen redan från måndagen 2024-02-19. Av svaret framgår att man inte agerat på BirdLifes uppgifter utan inväntat beslut från Skogsstyrelsen som kom 2024-02-21 (bilaga 4).

Skogsstyrelsens beslut innebär ett omedelbart stopp på avverkningen och föreläggande om inventering av tretåig hackspett i de avverkningsanmälda områdena A 37593-2021, A 37598-2021, A 59295-2023, A 37583-2021 och A 496-2024 varav två av dessa inte ligger på Holmens mark.

Ovanstående visar att Holmen inte utfört någon naturvärdesinventering som omfattar fynd (ringhack) av tretåig hackspett inför avverkningsanmälningarna. Därmed kan man konstatera att inte heller kunskapskravet (2 kap Miljöbalken) kan anses vara utförd, vilket står i strid med FSC-standard 1.3.1 *Tillämpliga lagar* och föreskrifter för brukandet av skogen följs. Detta styrks ytterligare genom att aktuella avverkningsanmälningar saknar uppgifter om artens förekomst. (bilaga 5).

Bristande naturvärdesinventering regleras i FSC-standarden i indikator "6.1.1 Övergripande naturvärden och livsmiljöer i landskapet identifieras" och "6.2.1 Naturvärdesbedömning genomförs och dokumenteras som en del av traktplaneringen, normalt på barmark, inför förnygringsavverkning, sista gallring och byggnation av skogsbilvägar."

Motivet till att företaget även brutit mot denna indikator redovisas längre ner i texten.

Vidare förefaller det högst sannolikt att fortsatt avverkning av A 37593-2021 gjorts med vetskap om att det förekommit fridlysta arter i avverkningsområdena. Fynden av tretåig hackspett var vid tillfället registrerade i artportalen, vilket man hade kunnat kontrollera. Eftersom BirdLife meddelat bolaget förekomst av fridlysta arter redan under fredagen 2024-02-16 till företagets centrala mailadress med kopia till naturvårdsansvarig är det högst sannolikt att denna information fanns hos bolaget på måndagen. Trots detta så startades avverkningen och fortsatte enligt våra uppgifter till onsdagen då Skogsstyrelse förbjöd fortsatt avverkning i området.

Sammantaget finns det mycket därför starka skäl att hävda att bolagen även brutit mot indikator "6.4.2 Information om förekomst av rödlistade arter inhämtas, utvärderas och dokumenteras" och "6.4.3 Bevarandeåtgärder genomförs för de kända förekomster av rödlistade arter som påverkas av skogsbruk.

1.3.1 Tillämpliga lagar och föreskrifter för brukandet av skogen följs. (kap 2 Miljöbalken)

Vi anser att Holmen AB inte uppfyllt kunskapskravet (kap 2 i Miljöbalken) avseende fynd av spår av tretåig hackspett.

Vi anser vidare att Holmen AB inte uppfyllt kunskapskravet (kap 2 i Miljöbalken) genom att man avverkningsanmält ett område innan någon naturvärdesbedömning utförts.

Motivering: Miljööverdomstolen (MÖD) har i tre likalydande domar (mål M 4248-23, M 4238-23 samt M 4258-23, Mark- och miljööverdomstolen, Stockholm 2023-06-29) klargjort att iakttagelser av spår från tretåig hackspett i avverkningsområdet, indikerar att den fågelarten använder området som revir eller häckningsplats. I alla tre fallen har ärendena återförvisats till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling, eftersom de avverkningsåtgärder som planerats riskerar att hamna i konflikt med bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen.

Andra domar t.ex. Östersunds TR M 2370-22 har i samband med fynd av ringhack av tretåig hackspett fastslagit att: "Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska enligt 2 kap. 2 § miljöbalken skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. Domstolens bedömning är att det finns mycket som talar för att detta är en skog med mycket höga naturvärden. För att tillståndsfrågan ska kunna prövas krävs att verksamhetsutövaren presenterar en undersökning som innefattar frågan om betydande miljöpåverkan riskeras och vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga, hindra eller motverka skada (en miljökonsekvensbeskrivning)."

Ovanstående har också bekräftats i Dom från Mark- och miljööverdomstolen den 18 augusti 2023 i mål M 9596-22 med uttalande kring den omvända bevisbördan och kunskapskravet i miljöbalken sade: "Av 2 kap. 1 § miljöbalken följer att alla som bedriver en verksamhet är skyldiga att visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas. Verksamhetsutövaren måste därför kunna redogöra för miljökonsekvenserna av sitt handlande; i det här fallet hur åtgärden påverkar skyddade arter. Med utgångspunkt från denna kunskap ska verksamhetsutövaren söka kompletterande information om specifika artförekomster och delge denna information till myndigheter i samband med en anmälan eller tillståndsansökan (SOU 2021:51 s. 886–888). Myndigheterna ska vid behov hjälpa verksamhetsutövaren med förtydligande av vad som krävs (SOU 2012:51 s. 896)."

Någon naturvärdesbedömning har inte redovisats till myndigheterna, vilket enligt ovan är i direkt strid med det som Mark och miljööverdomstolen tydligt uttalat i mål M 9596-22. Holmen AB har därmed inte redogjort för *miljökonsekvenserna av sitt handlande*, vilket alltså står i direkt strid med hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Agerandet bekräftas också av det faktum att den aktuella avverkningsanmälan inte innehåller någon information över naturvärdena i den aktuella avverkningsanmälan (bilaga 5). Den hänsyn som beskrivs i avverkningsanmälan är att betrakta som generell hänsyn som alltid skall lämnas i samband med avverkningsanmälningar. Inte heller någon information om eventuella naturvärden har inkommit utifrån det dagbok som finns förknippad med ärendet (bilaga 6). Skogsstyrelsen har därför haft mycket begränsad möjlighet att bedöma naturvärdena utifrån den inlämnade redogörelsen i avverkningsanmälan och därmed vilken hänsyn som bör tas i den aktuella avverkningsanmälan. Myndigheten har vidare även haft begränsad möjlighet att kontrollera om avverkningen kunnat inkräkta på fridlysta arter och därmed vara förbjudna i enlighet med artskyddsförordningen. Det är allmänt känt att Skogsstyrelsen i nuläget har svårt att klara sitt uppdrag vad gäller tillsynen¹ (bilaga 7). Genom att inte fullgöra det lagstadgade kunskapskravet och inte informera myndigheten om naturförhållandena i den aktuella avverkningsanmälan har Holmen AB försvårat myndighetens arbete.

Det är högst sannolikt att om inte ideell naturvård uppmärksammat den uppkomna situationen hade hela området avverkats. Det finns inget i den kommunikation som förekommit mellan Skogsstyrelsen och Holmen som motsäger detta faktum.

6.1.1 Övergripande naturvärden och livsmiljöer i landskapet identifieras.

RIKTLINJER 6.1.1: Även naturvärden utanför markinnehavet som påtagligt berörs av aktuella skötselåtgärder, såväl positivt som negativt, beaktas. Hur ofta, samt i vilken omfattning och detaljeringsgrad bedömningen ska utföras anpassas utifrån brukandets skala, intensitet och risk. Bedömningen ska vara tillräcklig för att kunna ta beslut om nödvändiga bevarandeåtgärder och för att upptäcka, följa upp och utvärdera eventuella negativa effekter av brukandet.

VÄGLEDNING 6.1.1: Indikatorn syftar till att ge en överblick över vilka övergripande naturvärden som finns inom markinnehavet eller i landskapet. Regionalt kan identifieringen göras vid ekologisk landskapsplanering eller skogsbruksplanering genom sammanställning av information från officiella källor såsom kommun, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller Artdatabanken. Kontakt med större markägare med ekologisk landskapsplan som berör omgivande fastigheter kan behövas.

¹ <https://www.skogsstyrelsen.se/nyhetslista/hogt-tryck-pa-artskyddsarenden-tvingar-till-harda-prioriteringar/>

6.2.1 Naturvärdesbedömning genomförs och dokumenteras som en del av traktplaneringen, normalt på barmark, inför föryngringsavverkning, sista gallring och byggnation av skogsbilvägar.

VÄGLEDNING 6.2.1: Naturvärdesbedömningen används tillsammans med förekomst av signal- eller rödlistade arter för att väga samman faktorer som kan indikera höga naturvärden eller en nyckelbiotop. En naturvärdesbedömning grundad på artinventeringar fordrar omfattande fältarbete, mycket god artkunskap och biologisk kompetens. Ett tillvägagångssätt bättre lämpat för flertalet certifikatsinnehavare är att på ett systematiskt sätt bedöma områdets förutsättningar för biologisk mångfald utifrån förekomst av livsmiljöer och biotopegenskaper viktiga för organismerna. Bedömningen måste vara tillräckligt omfattande för att fånga in de olika organismgruppernas krav på livsmiljöer och belysa: topografi och markförhållanden, hydrologi, beståndsklimat, trädskiktets sammansättning och karaktär, träd med egenskaper viktiga för biologisk mångfald, olika former av död ved, växttäckning, bördighet, substrat och strukturer knutna till naturlig störningsdynamik, historiskt nyttjande.

Vi anser att Holmen inte uppfyllt sina åtaganden gällande 6.1.1 och 6.2.1 i standarden.

Motivering: I 6.1.1 och 6.2.1 uppfattar vi att syftet är att identifiera de naturvärden som finns inom området, inklusive skyddsvärda och fridlysta arter och/eller förutsättningarna för dessa. I området har ett 30-tal fynd gjorts av ringhack av tretåig hackspett (se figur 1). Notera att endast en mindre del av området besöktes vid inventeringstillfället och att inventerarna reagerade på det stora antal ringhack i det område de besökte. Dessa ringhack utgör tydliga indikationer på permanent förekomst av tretåig hackspett (NT). En korrekt utförd naturvärdesbedömning borde upptäckt och registrerat flera av dessa ringhack och dokumenterat området som permanent förekomst av tretåig hackspett. Tretåig hackspett är upptagen i artskyddsförordningen som prioriterad fågelart² med behov av hänsyn. Även om en artinventering inte krävs enligt FSC-standard, bör en korrekt utförd naturvärdesbedömning kunnat förutse livsmiljöerna för dessa arter.

Ovanstående resonemang stöds av beskrivningen i vägledningen till 6.2.1 där det står att: *"Ett tillvägagångssätt bättre lämpat för flertalet certifikatsinnehavare är att på ett systematiskt sätt bedöma områdets förutsättningar för biologisk mångfald utifrån förekomst av livsmiljöer och biotopegenskaper viktiga för organismerna. Bedömningen måste vara tillräckligt omfattande för att fånga in de olika organismgruppernas krav på livsmiljöer".*

Även försiktighetsprincipen 2 kap. 3 § miljöbalken är tillämplig, eftersom även om kunskapskravet inte är utfört gäller det att handla på ett sådant sätt att risker undviks för att förhindra en otillåten påverkan på naturmiljön.

² https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/bedomning-av-tillfredstallande-niva-pa-fagelpopulation_221207.pdf

Figur 2 Exempel på ringhackade träd i området av tretåig hackspett som visar på permanent revir av arten

Vi anser att Holmen inte uppfyllt sina åtaganden gällande 6.4.2 och 6.4.3 i standarden.

6.4.2 Information om förekomst av *rödlistade arter* inhämtas, utvärderas och dokumenteras.

VÄGLEDNING 6.4.2: Med inhämtande av information menas att ta del av relevanta datakällor avseende artförekomster av rödlistade arter i aktuella GIS-skikt från egna inventeringar, Artportalen, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen m.m. Information om rödlistade arter finns på Artdatabankens hemsida. En del i utvärderingen är att kvalitetssäkra informationen.

6.4.3 Bevarandeåtgärder genomförs för de kända förekomster av *rödlistade arter* som påverkas av skogsbruk.

RIKTLINJER 6.4.3: Bevarandeåtgärdernas omfattning och inriktning ska anpassas till arternas ekologiska krav och *hotkategori*.

Som framkom i beskrivningen av ärendet förefaller det högst sannolikt att fortsatt avverkning av A 37593-2021 gjorts med vetskap om att det förekommit fridlysta arter i avverkningsområdena. Fynden av tretåig hackspett var vid tillfället registrerade i artportalen, vilket man hade kunnat kontrollera. Eftersom BirdLife meddelat bolaget förekomst av fridlysta arter redan under fredagen till företagets centrala mailadress med kopia till naturvårdsansvarig är det högst sannolikt att denna information fanns hos bolaget på måndagen. Trots detta så startades avverkningen och fortsatte enligt våra uppgifter till onsdagen då Skogsstyrelse förbjöd fortsatt avverkning i området.

Sammantaget finns det mycket därför starka skäl att hävda att bolagen även brutit mot indikator "6.4.2 Information om förekomst av rödlistade arter inhämtas, utvärderas och dokumenteras" och "6.4.3 Bevarandeåtgärder genomförs för de kända förekomster av rödlistade arter som påverkas av skogsbruk.

För BirdLife Sverige 2024-02-23

Christer Johansson, Christer.johansson@birdlife.se , Sakkunnig skog och våtmark